

LUND UNIVERSITY

Lärkfalken – långdistansflyttare med okänd flyttväg

Strandberg, Roine; Olofsson, Patrik

Published in:
Vår Fågelvärld

2007

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Strandberg, R., & Olofsson, P. (2007). Lärkfalken – långdistansflyttare med okänd flyttväg. *Vår Fågelvärld*, 66(5), 6-9.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Lärkfalk Falco subbuteo.

Lärkfalken

— LÅNGDISTANSFLYTTARE MED OKÄND FLYTTVÄG

Flyttfågelforskningen har på senare år tagit många kliv framåt tack vare utvecklingen av satellitsändare. I takt med att apparaturen kunnat göras allt mindre, har allt flera arter kunnat förses med sändare. Tidigare har svenska flyttfågelforskare på detta vis följt fiskgjusar, bivråkar och bruna kärrhökar till vinterkvarteren i Afrika. Sedan 2005 har dessa studier utvidgats med lärkfalk, en tämligen liten rovfågel som även den har sina vinterkvarter i tropiska Afrika. Redan den första sändarförsedda fågeln kom att avslöja en både spännande och lång flyttningsresa.

TEXT: ROINE STRANDBERG

FOTO: PATRIK OLOFSSON

Sommaren 2005 försåg rovfågelgruppen vid Lunds Universitet, under ledning av Thomas Alerstam, en adult lärkfalkhona som häckade vid Härnestad på Kristianstadslätten med en satellitsändare. Honan var den första lärkfalken hittills som följts med satellitsändare, och projektet är extra spännande eftersom det inte finns några ringåterfynd av arten i Afrika söder om Sahara.

Utvecklingen av satellitsändare går framåt. Tack vare att sändarnas vikt nu är nere på knappt 10 gram, kan fåglar med en vikt kring 250 gram följas under flyttningen. En adult lärkfalkhona väger ca 275 gram.

Lärkfalken är känd som en vanlig övervintrare i de södra delarna av Afrika, övervägande söder om 10°S, ca 8 000 km fågelvägen från Sverige (Moreau 1972). I del Hoyo m.fl. (1994) beskrivs just detta övervintringsområde samt att falkarna anländer företrädesvis i november. Borrow & Demey (2004) presenterar en vinterutbredningskarta täckande mer eller mindre större delarna av tropiska Västafrika förutom kustnära områden och det sydöstra skogslandet (Nigeria–Kamerun–Kongo).

Frågan vi ställer oss är hur de svenska lärkfalkarna flyttar? Var övervintrar de? Med tanke på att europeiska lärkfalkar enligt Borrow & Demey (2004) ska förekomma i Västafrika vintertid, ligger det nära till hands att tänka sig att de likt flertalet övriga svenska tropikflyttande rovfåglar flyttar just hit. Eller är detta endast en konstruktion från spridda senhöstobservationer? En annan spännande fråga är hur de passerar Medelhavet.

För en art som inte skyr vatten och inte visar någon koncentration till korta vattenpassager ansåg vi bredfrontsflyttning vara det naturliga. Vid Falsterbo passerade 79 lärkfalkar hösten 2005 (Kjellén 2006) och vid Gibraltar passerade 42 lärkfalkar jämfört med t.ex. 69 242 bivråkar hösten 2000 (Cardona & Esteban 2002). Vid Messinasundet mellan Italien och Sicilien, som anses vara en av de viktigaste sträcklederna för lärkfalkar vid Medelhavet, passerade 207 lärkfalkar samma år (Corso 2001), vilket inte är en direkt imponerande summa.

Lärkfalkhona med satellitsändare, nordöstra Skåne 2005. Till höger släpper Roine Strandberg honan som senare kunde följas långt ner i Afrika.

Adult lärfalk försedd med satellitsändare.

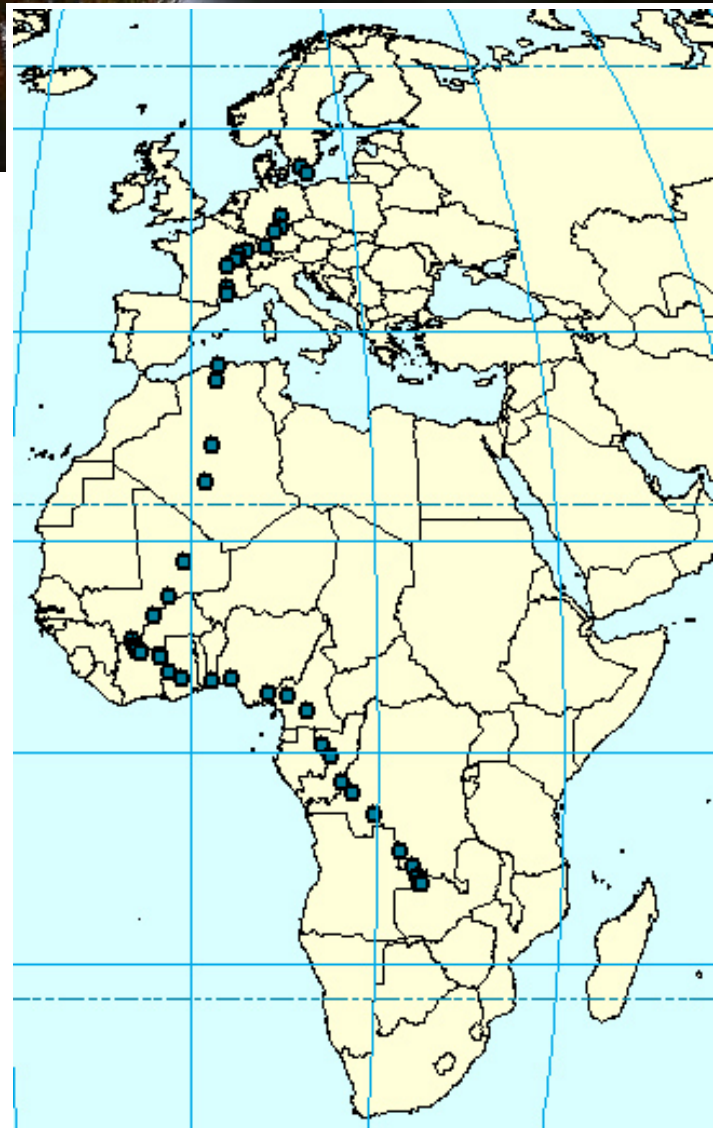
Till höger: Flyttningsväg för den adulta lärfalkhonan som följdes med satellitsändare under hösten 2005. Notera den västliga ruten genom Sahara och kursändringen i norra Elfenbenskusten.

Hur gick det då för vår lärfalkhona? Efter att hon försetts med sändare 17 juli sände hon regelbundet utan större avbrott fram till 23 november, då sändaren tystnade.

Flyttningen startade 9 september. Rutten gick via Bornholm och Rügen och vidare mot sydväst väster om Alperna genom Frankrike. Sedan gick färden över Medelhavet till Alger i Algeriet, dit hon anlände kvart i åtta på morgonen den 30 september och rastade några dagar. Passagen över havet tog ungefär ett dygn, vilket innebar att halva sträckan flögs på natten. Sahara passerades på knappt två veckor, och efter ett par dagars stopp i nordvästra Elfenbenskusten, gjorde hon en abrupt kursändring mot öster. När hon hade nått Kamerun ändrade hon åter färdriktning och flög vidare mot sydost. Hon passerade över Kongos vidsträckta skogsområden och avslutade så småningom resan i gränslandet mellan skog och savann i nordvästra Zambia.

Hennes sista position var 12,5°S, dit hon anlände 10 november. Detta är helt i linje med vad som anges i Moreau (1972) och del Hoyo m.fl. (1994) både vad gäller övervintringsområde och ankomsttid i vinterkvarteren. Fågelvägen ligger området 7 650 km från häckningsområdet i Sverige, men den egentliga flygsträckan var mer än 10 500 km!

En sådan här imponerande resa ger ju naturligtvis grogrund för funderingar och teorier om flyttningen, inte bara för lärfalken, utan även för en rad arter som till exempel svalor och seglare. Be-

tänk att vår hona, som ju var adult, gjort resan till vinterkvarteren förut. Trots det gjorde hon en tämligen omotiverad omväg på ca 3 500 km.

Frågorna hopar sig och några att fundera över är: var omvägen bara en tillfällighet som berodde på väderleksförhållanden eller hade den ett syfte? Följde hon kanske efter andra arter (bytesfåglar) på flyttning? Svalor och seglare har till exempel en liknande flyttningssväg genom Västafrika till södra Afrika (Moreau 1972). Gjorde hon hela resan ensam? Flyger hanar och honor samma väg? Hur gör ungfågarna under sin första höstflyttning och hur lär de sig följa "rätt" flyttningssväg?

Frågorna är många och vi hoppas att vi skall kunna få svar på åtminstone några av dem genom att följa fler lärkfalkar på flyttningen under de kommande åren.

Under sommaren 2006 försågs ytterligare två adulta honor och en ung hona med satellitsändare. De adulta honorna visade i huvudsak en liknande rutt som den första honan. Den unga honan avvek däremot en hel del från mönstret, men hon klarade sig tyvärr inte igenom Sahara. Klart är att gamla honor från Sverige flyger till södra Afrika. Därmed är det troligt att vinterutbredningskartan i Borrow & Demey (2004) är felaktig och i stället rör passerande fåglar. Detta stöds även av Anthony Chapman (personlig kontakt) som skrivit den mycket spännande och läsvärda monografen om lärkfalkens ekologi (Chapman 1999). Betänk att ungfåglar flyttar senare och kanske pågår deras passage genom Västafrika in i december? Vi hoppas på att årets följningar av ungfågarnas flyttning kommer att ge ökad förståelse av flyttningssvägarna genom såväl Europa som Afrika. Håll tillgodo med världens första satellitsändarföljning av lärkfalk så länge!

ROINE STRANDBERG

roine.strandberg@zooekol.lu.se

PATRIK OLOFSSON

patrikcj.olofsson@telia.com

Referenser

- Borrow, N. & Demey, R. 2004. *Field Guide to the Birds of Western Africa*. Christopher Helm, London.
- Cardona, D. B. & Esteban, D. R. 2002. *Field Guide to the Strait of Gibraltar*. Orni Tour, S.L., Cadiz.
- Chapman, A. 1999. *The Hobby*. Arlequin Press, Essex.
- Corso, A. 2001. Raptor migration across the Strait of Messina, southern Italy. *British Birds* 94:196–202.
- del Hoyo, J., Elliot, A. & Sargatal, J. 1994. *Handbook of the Birds of the World*. Vol. 2. New World Vultures to Guinea-fowl. Lynx Edicions, Barcelona.
- Kjellén, N. 2006. Sträckfågelräkningar vid Falsterbo hösten 2005. *Fåglar i Skåne 2005*. Ånser, suppl. 53:7–44.
- Moreau, R. E. 1972. *The Palaearctic-African bird migration systems*. Academic Press, London.

Lärkfalkens häckningsplats utanför Kristianstad i Skåne. Klättraren är Mikael Svensson.

